

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Самойленко Олеся

У молодшому шкільному віці відбувається усвідомлене регулювання психічних процесів, розвиток моральної сфери, здатності до планування та внутрішньої саморегуляції. Навчальна діяльність сприяє становленню емоційної зрілості, що проявляється у зменшенні імпульсивності, формуванні соціально прийнятних реакцій. На важливість розвитку емоційної сфери у цей період вказує О. Лелюх-Степанчук, яка зазначає, що молодший школяр вчиться керувати своїми емоціями, у нього розвивається здатність до самоконтролю та оцінювання власних дій. У розвитку міжособистісної взаємодії важливими є спілкування з однокласниками, з учителем, – все це формує почуття відповідальності, колективізму й самооцінки. Автор констатує, що цей період розвитку є періодом активного соціального, емоційного та інтелектуального зростання, що створює основу для подальшого розвитку особистості [2].

Метою тези є обґрунтування особливостей міжособистісної взаємодії молодших школярів.

У праці А. Драган вказується, що характерною ознакою цього віку є детермінація поведінки ситуативними інтересами, зокрема, спільністю освітнього простору, територіальною близькістю місця проживання та участю у спільних позашкільних заходах. Молодші школярі ще не спроможні обирати друзів за певними визначеними якостями особистості, характеру, оскільки свідомість ще не досягла належного рівня розвитку, але вже до 10 років це вже робиться більш усвідомлено. Важливе місце відводиться зовнішнім характеристикам при виборі друга. У цей період життя виникає такий соціально-психологічний феномен дружби як індивідуально-вибіркові міжособистісні стосунки, що характеризуються взаємною прихильністю, яка базується на відчутті симпатії, прийнятті іншого без

критичного осмислення [1].

Міжособистісні зв'язки стають емоційно насиченими, вибірковими, в основі яких лежить симпатія, взаємна підтримка та спільні інтереси. Статусно-рольові відносини виконують регулятивну функцію в групі дітей молодшого шкільного віку, визначають її згуртованість, емоційну стабільність і соціально-психологічний розвиток її членів. Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці є основою соціалізації дитини, її морального становлення.

До експериментальної роботи були залучені учні 3-х та 4-х класів. Для визначення особливостей міжособистісної взаємодії молодших школярів було проведено дослідження за допомогою наступних психодіагностичних методик: Соціометрія, Дж. Морено; опитувальник «Сильні сторони і труднощі» (SDQ), Р. Гудман; методика виявлення схильності до емпатії, І. Юсупов; тест комунікативних і організаторських здібностей, В. Федоришин; тест самооцінки, Дембо-Рубінштейн. З метою виявлення особливостей міжособистісної взаємодії школярів молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного навчання ми провели кореляційний аналіз, використавши коефіцієнт кореляції Пірсона і Спірмена за допомогою SPSS 16.

Констатований позитивний кореляційний зв'язок емпатії з комунікативними здібностями ($r_{xy} = 0,512$, $p < 0,01$), просоціальною поведінкою ($r_{xy} = 0,613$, $p < 0,01$) і соціометричним статусом ($r_s = 0,415$, $p < 0,01$), що вказує на схильність дітей до співпереживання, такі діти легше встановлюють міжособистісні контакти, приймаються групою, доброзичливі.

Визначений позитивний кореляційний зв'язок комунікативних здібностей зі просоціальною поведінкою ($r_{xy} = 0,521$, $p < 0,01$) та соціометричним статусом ($r_s = 0,499$, $p < 0,01$) підтверджують, що здатність ефективно спілкуватися і взаємодіяти сприяє прийняттю у класі, що особливо важлива для дітей з особливими освітніми потребами.

Виявлено значущі негативні кореляційні зв'язки показника емоційні труднощі з емпатією ($r_{xy} = -0,473$, $p < 0,01$), самооцінкою ($r_{xy} = -0,392$, $p < 0,01$) та соціометричним статусом ($r_s = -0,433$, $p < 0,01$), що вказує на те, що молодші школярі, які мають емоційні труднощі, або ООП зазвичай емоційно нестабільні, що ускладнює соціальне включення.

Констатований позитивний кореляційний зв'язок самооцінки з емпатією ($r_{xy} = 0,291$, $p < 0,05$), отже зі зростанням емпатії підвищується самооцінка, тобто діти, які здатні розуміти інших, співпереживати та підтримувати однолітків, зазвичай мають більш стабільне та позитивне ставлення до себе. Умови інклюзивного навчання посилюють: позитивний соціальний досвід і взаємопідтримка в інклюзивних класах сприяють тому, що діти з різними рівнями розвитку відчують власну значущість і вчаться емоційно приймати інших.

Таким чином, встановлено, що емпатія є центральним чинником соціальної адаптації, сприяючи формуванню довірливих відносин, прийняттю та підтримці між однокласниками. Комунікативна активність тісно пов'язана з показниками соціальної інтеграції, що підтверджує її значення у розвитку партнерських форм співпраці у класі. Емоційні труднощі мають негативно зв'язок із якістю соціальної взаємодії, ускладнюючи процес прийняття та взаєморозуміння. Особливо це притаманно дітям з особливими освітніми потребами, для яких емоційна нестабільність є бар'єром у налагодженні контактів. Спостерігається тенденція, що діти з вищим рівнем емпатії демонструють стійкішу самооцінку, що є важливим фактором їхньої успішної адаптації в інклюзивному середовищі.

Список використаних джерел

1. Драган А.О. Розвиток міжособистісних відносин дітей молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 117-121.
2. Лелюх-Степанчук О.О. Особливості емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №2. С 140-145.